

УДК 334+655.5

ОЦІНКА СУЧАСНИХ УМОВ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

П. П. Лазановський, А. О. Єременко

*Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна*

Обґрунтовано доцільність проведення аналізу умов функціонування та оцінювання його результатів як основи для ухвалення організаційних та управлінських рішень у видавничо-поліграфічному підприємстві. Розкрито та характеризувано низку проблем, наявних у сучасному видавничо-поліграфічному підприємстві. Розраховано і проаналізовано ряд показників у динаміці за п'ять років стану видавничо-поліграфічного підприємства Львівської області. Доведено, що об'єктивну оцінку може дати лише аналіз системи показників суто відомчого галузевого змісту в поєднанні з показниками районного чи вищого рівня управління видавничо-поліграфічним підприємством. Передбачено перспективи подальших розвідок досліджуваної проблеми.

Ключові слова: *видавничо-поліграфічне підприємство, видавничий бізнес, видавнича діяльність, аналітичні показники, економічний розвиток.*

Постановка проблеми. Соціально-економічні процеси, які сьогодні охоплюють кожную галузь виробництва, характеризуються чималими проблемами, пов'язаними з певною розбалансованістю економіки держави на всіх рівнях, високими показниками інфляції, зниженням купівельної спроможності населення та ін. Такі умови, безперечно, спонукають підприємства (організації) застосовувати нові методи управління та нові підходи до вирішення як календарно-поточних, так і перспективних завдань. Певною мірою все це стосується і видавничо-поліграфічної сфери виробництва, але способи розв'язання наявних проблем не можуть бути універсальними, а тільки такими, що враховують її специфіку. З огляду на це, а також на виняткову роль видавничо-поліграфічної продукції в національному, духовному, культурному і творчо-науковому розвитку суспільства актуальність пропонованого наукового дослідження не викликає сумнівів. Адже саме видавничо-поліграфічна галузь забезпечує інформаційну складову суспільства, а зниження її оперативності гальмує всі процеси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зважаючи на вагоме значення й особливу місію в державі, видавничо-поліграфічна сфера виробництва викликає чималий інтерес науковців і практиків, як зарубіжних, так і українських. Дослідження її проблем, завдань, умов функціонування привертає увагу когорти вчених, серед яких відзначимо наукові праці О. Афоніна, В. Базилюка, Е. Бейверсток, О. Боженко, О. Гузели, З. Григорової, Н. Еріашвілі, Я. Котляревського, М. Масловатого, Р. Машталіра, Є. Палиги, В. Перлова, Н. Передерієнко, Г. Прилепської, Д. Сміта, В. Теремка, М. Тимошика,

Л. Швайки, А. Штангрета та інших. У своїх дослідженнях автори розглядають проблеми і завдання видавничо-поліграфічної сфери виробництва на різних його стадіях та на відповідні часові періоди й залежно від економічної ситуації. Але незважаючи на це, з плином часу виникає потреба поновлення цих досліджень, коригування раніше усталених підходів відповідно до сучасного моменту, використання принципово нових методів у розв'язанні теперішніх проблем. Зокрема, зауважимо, що науковці в дослідженнях оперують різною термінологією, вживаючи в тому самому значенні терміни «видавничо-поліграфічна галузь», «видавничо-поліграфічний комплекс», «видавничо-поліграфічне підприємництво», хоча зрозуміло, що ці терміни охоплюють дещо різну кількість елементів, етапів усього редакційно-видавничого процесу та допоміжних і обслуговуючих виробництв. Однак це може бути темою окремої наукової дискусії. На нашу думку, доцільніше використовувати термін «видавничо-поліграфічне підприємництво», який найбільше відповідає сучасним ринковим підходам.

Відповідно до класифікації видів економічної діяльності в Україні (КВЕД-2016) поліграфічна діяльність належить до секції економічної діяльності «переробна промисловість» і має код 18 «поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації». Видавнича діяльність належить до секції економічної діяльності «інформація та телекомунікації», код 58.

Недоліком деяких досліджень вважаємо те, що автори нерідко декларують їх стосовно всієї сфери видавничо-поліграфічного підприємництва, а насправді проводять їх лише окремими елементами. Найбільш досконалими в цьому контексті вважаємо праці О. Гузели та Л. Швайки [5, 13].

Мета статті — проаналізувати сучасні умови та результати функціонування видавничо-поліграфічного підприємництва на основі статистичних даних Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Львівській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до аналізу, охарактеризуємо сучасні умови функціонування видавничо-поліграфічного підприємництва загалом. Головними серед них є: соціальні, демографічні, економічні, виробничі. Соціальні та демографічні умови видавничо-поліграфічного підприємництва передбачають оцінку наявного населення в області (країні), його статеву та вікову градацію, поділ на міську та сільську групи, рух населення, ринок праці (зайняті, безробітні особи), мовний фактор та інші. Залежно від цих умов видавничі організації мають формувати свої тематичні плани з орієнтацією на певні верстви населення та відповідний попит.

Економічні умови становлять доходи і витрати населення, рівень середньомісячної заробітної плати одного працівника в області, індекси споживчих цін та промислової продукції та деякі інші, від яких залежать обсяги реалізації видавничої продукції, купівельна спроможність людей.

Виробничі умови здебільшого характеризують стан техніко-технологічної бази поліграфічних підприємств і виробництв, а також впровадження інновацій та залучення інвестицій. Ці умови впливають на якість продукції, швидкість відтворення інформації на паперових носіях, можливість вибору різних способів виготовлення продукції. Вони підвищують рівень конкуренції у видавничо-поліграфічному підприємстві.

Аналіз ряду показників, які характеризують умови видавничо-поліграфічного підприємництва, відображений у таблиці. На нашу думку, вдаватися до коментарів кожного з розрахованих показників таблиці немає потреби, а варто лише підкреслити загальні тенденції у взаємозв'язках між ними. Вони є такими:

1) динаміка випуску книг і брошур за назвами за п'ятирічний період значно зменшилися — з 1424 у 2010 році до 1360 у 2014 році (на 4,5 %). Водночас випуск у примірниках, навпаки, зріс за аналізований період з 960,3 тис. прим. до 1175,4 тис. прим. (22,4 %). Таке співвідношення вказує на зменшення тематичного діапазону видань при зростанні читацького попиту населення (про це свідчить також і випуск книг та брошур на одного мешканця);

2) аналіз динаміки випуску періодичних видань засвідчує значне зменшення темпів за всіма їх видами від 20 % до майже 50 %, що характеризує зниження читацького попиту на цей вид видань;

3) чисельність населення області та його структура у 2010–2014 рр. не зазнала великих змін, а його доходи щороку зростали — у 2014 році порівняно з 2010 роком вони збільшилися на 24695 млн грн, або на 45,03 %. Середньомісячна заробітна плата одного працівника області збільшилася за аналізований період на 1020 грн (2961–1941), або на 52,55 %, а в сфері поліграфічної діяльності — на 1076 грн (2612–1534), або на 70,27 %. Загалом середній рівень заробітної плати одного працівника видавничо-поліграфічної галузі є нижчим за її середнє значення як за всіма видами діяльності, так і в промисловості області;

4) індекс споживчих цін та індекси промислової продукції характеризуються дуже різними значеннями за роками, що вказує на високу нестабільність економіки області.

Отже, як бачимо, система обчислених показників дає змогу дати як часткову оцінку (в межах кожного року), так і загальну (в нашому випадку за п'ятирічний період) стану видавничо-поліграфічного підприємництва області.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна дійти таких висновків:

1) розвиток видавничо-поліграфічного підприємництва має відбуватися на основі постійного аналізу його стану як за суто специфічними показниками, так і з урахуванням аналізу системи показників обласного чи іншого управлінського рівня;

2) необхідно ретельно досліджувати умови функціонування видавничо-поліграфічного підприємництва та вносити відповідно до них зміни в тематичну й тиражну політику видавництв, коригувати виробничі потужності поліграфічних підприємств, формувати виробничі програми;

3) результати всієї аналітичної роботи мають слугувати основою для вдосконалення управління видавничо-поліграфічним підприємництвом як на місцевому (обласному, районному) рівні, так і на загальнодержавному.

Перспективами подальших досліджень в окресленій проблемі будуть напрацювання з розроблення методики розрахунку аналітичних показників окремо для видавничої та виробничої (поліграфічної) складових підприємництва, а також використання економіко-математичних методів, методів кореляційного аналізу тощо.

Таблиця

Аналіз системи показників видавничо-поліграфічного підприємства Львівської області

Показники	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.	
	значення	у % до минулого року	значення	у % до минулого року	значення	у % до минулого року	значення	у % до минулого року	значення	у % до минулого року
1	2	4	3	3	5	5	7	7	9	10
1. Випуск книг і брошур, назв	1424	96,4	1373	96,4	1367	99,6	1502	109,9	1360	90,6
2. Випуск книг і брошур, тис. прим.	960,3	121,9	1170,5	121,9	1123,7	96,0	1269,3	113,0	1175,4	92,6
3. Книги, брошури, листівки, млн. арк.-відб. ф-ту 60 × 90см	відсутні дані	—	77,6	—	66,9	86,2	50,6	75,6	40,9	80,8
4. Журнали та періодичні видання, що виходять менше ніж чотири рази на тиждень, млн арк.-відб. ф-ту 60 × 90 см	44,6	101,8	45,4	101,8	45,1	99,3	29,0	64,3	22,1	76,2
5. Газети, журнали і періодичні видання, які виходять щонайменше чотири рази на тиждень, млн прим. 4-штапл. А2	відсутні дані	—	23,6	—	22,9	97,0	18,0	78,6	15,0	83,3
6. Газети, які виходять менше ніж чотири рази на тиждень, млн прим. 4-штапл. А2	209,0	100,5	210,0	100,5	218,5	104,0	192,9	88,3	168,2	87,2
7. Чисельність населення, всього тис. осіб: — міського — сільського	2549,6 1548 1001,6	99,8 99,9 99,7	2544,7 1546,5 998,2	99,8 99,9 99,7	2540,9 1544,8 996,1	99,9 99,9 99,8	2540,7 1546,1 994,6	100,0 100,1 99,8	2538,4 1545,8 992,6	99,9 100,0 99,8
8. Випуск книг і брошур на 1 мешканця, прим.	0,38	122,0	0,46	122,0	0,44	96,1	0,5	113,1	0,46	92,6

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9. Рівень зайнятості населення віком 50–70 років, %	58,0	58,3	+0,3 п.п.	58,4	+0,1 п.п.	58,8	+0,4 п.п.	55,3	-3,5 п.п.
10. Рівень безробіття населення віком 15–70 років, %	7,8	7,7	-0,1 п.п.	7,5	-0,2 п.п.	7,1	-0,4 п.п.	8,6	+1,5 п.п.
11. Середньомісячна заробітна плата:									
— у промисловості, грн.	2111	2548	120,7	2868	112,6	3120	108,8	3461	110,9
— поліграфічна діяльність, грн.	1534	2070	134,2	2273	109,8	2337	102,8	2612	111,8
— за всіма видами економічної діяльності, грн	1941	2244	115,6	2578	114,9	2789	108,2	2961	106,2
12. Доходи населення, млн грн	54838	63602	116,0	72828	114,5	75762	104,0	79533	105,0
13. Індекси споживчих цін, %	109,7	104,9	-4,8 п.п.	99,3	-5,6 п.п.	100,2	+0,9 п.п.	126,7	+26,5 п.п.
14. Індекси промислової продукції, %	100,9	112,8	+11,9 п.п.	101,6	-11,2 п.п.	101,2	-0,4 п.п.	97,2	-4,0 п.п.

Обчислено на основі [4, 6, 7, 8, 9, 10]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонін О. В. Дорогою втрачених можливостей / О. В. Афонін // Друкарство. — 2004. — С. 1–4.
2. Базилюк В. Б. Оцінка розвитку підприємств видавничо-поліграфічного комплексу регіону / В. Б. Базилюк // Наукові записки [Української академії друкарства]. — 2015. — №1 (50). — С. 144–151.
3. Боженко О. М. Роль і досвід малого підприємництва у ринковій економіці / О. М. Боженко, О. Я. Онещак // Наукові записки [Української академії друкарства]. — 2001. — № 4. — С. 10–13.
4. Буряк С. Аналітичний огляд книговидавничої діяльності за підсумками 2015 року / С. Буряк // Вісник книжкової палати. — 2016. — № 4 (237). — С. 9–11.
5. Гузела О. І. Основи виробничого підприємництва : навч. посіб. / О. І. Гузела, І. П. Босак. — Львів : УАД, 2010. — 328 с.
6. Львівщина у цифрах 2011 року : стат. зб. / відп. за випуск О. А. Голод ; Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2012. — 182 с.
7. Львівська область у цифрах 2012 року : стат. зб. / відп. за випуск Н. І. Мироненко ; Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2013. — 184 с.
8. Львівська область у цифрах 2013 року : стат. зб. / відп. за випуск Н. І. Мироненко ; Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2014. — 182 с.
9. Львівська область у цифрах 2014 року : стат. зб. / відпов. за випуск Н. І. Мироненко ; Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2015. — 182 с.
10. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.lv.ukrstat.gov.ua.
11. Палига Є. М. Становлення та розвиток видавничо-поліграфічного комплексу України. Регіональний аспект : моногр. / Є. М. Палига, Г. І. Пушак, Я. Я. Пушак. — Львів : УАД, 2009. — 190 с.
12. Тимошик М. С. Видавничий бізнес: погляд журналіста, видавця, вченого / М. С. Тимошик. — К. : Наша культура і наука, 2005. — 238 с.
13. Швайка Л. А. Розвиток і регулювання видавничого підприємництва: моногр. / Л. А. Швайка. — Львів : УАД, 2005. — 432 с.
14. Штангрет А. М. Сучасні тенденції розвитку підприємництва у видавничо-поліграфічній галузі України / А. М. Штангрет, В. В. Шляхетко // Вісник економічної науки України. — 2008. — № 2 (14). — С. 160–162.

REFERENCES

1. Afonin, O. V. (2004). Dorohoiu vtrachenykh mozhlyvostei. Drukarstvo, 1–4 (in Ukrainian).
2. Bazyliuk, V. B. (2015). Otsinka rozvytku pidpriemstv vydavnycho-polihrafichnoho kompleksu rehionu. Naukovi zapysky [Ukrainskoi akademii drukarstva], 1 (50), 144–151 (in Ukrainian).
3. Bozhenko, O. & Oneshchak, O. (2001). Rol i dosvid maloho pidpriemnytstva u rynkovii ekonomitsi. Naukovi zapysky [Ukrainskoi akademii drukarstva], 4, 10–13 (in Ukrainian).
4. Buriak, S. (2016). Analitychnyi ohliad knyhovydavnychoi diialnosti za pidsumkamy 2015 roku. Visnyk knyzhkovoї palaty, 4 (237), 9–11 (in Ukrainian).
5. Huzela, O. I. & Bosak, I. P. (2010). Osnovy vyrobnychoho pidpriemnytstva. Lviv: UAD (in Ukrainian).

6. Lvivshchyna u tsyfrakh 2011 roku (2012): stat. zb. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. Lviv (in Ukrainian).
7. Lvivska oblast u tsyfrakh 2012 roku (2013): stat. zb. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. Lviv (in Ukrainian).
8. Lvivska oblast u tsyfrakh 2013 roku (2014): stat. zb. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti, Lviv (in Ukrainian).
9. Lvivska oblast u tsyfrakh 2014 roku (2015): stat. zb. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. Lviv (in Ukrainian).
10. Ofitsiyni sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. Retrieved from www.lv.ukrstat.gov.ua (in Ukrainian).
11. Palyha, Ie. M., Pushak, H. I., & Pushak, Ia. Ia. (2009). Stanovlennia ta rozvytok vydavnycho-polihrafichnoho kompleksu Ukrainy. Rehionalnyi aspekt. Lviv: UAD (in Ukrainian).
12. Tymoshyk, M. S. (2005). Vydavnychiy biznes: pohliad zhurnalista, vydavtsia. Kyiv: Nasha kultura i nauka (in Ukrainian).
13. Shvaika, L. A. (2005). Rozvytok i rehuliuвання vydavnychoho pidpriemnytstva. Lviv: UAD (in Ukrainian).
14. Shtanhret, A. M. & Shliakhetko, V. V. (2008). Suchasni tendentsii rozvytku pidpriemnytstva u vydavnycho-polihrafichnii haluzi Ukrainy. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, 2 (14), 160–162 (in Ukrainian).

ASSESSMENT OF CURRENT CONDITIONS AND RESULTS OF FUNCTIONING OF A PUBLISHING AND PRINTING COMPANY

P. P. Lazanovskiy, A. O. Yeremenko

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
kafekonomica@mail.ru*

The expediency of operating conditions analysis and evaluation of the results as the basis for making organizational and management decisions in the publishing and printing business has been grounded. A number of problems that occur in modern publishing and printing business has been revealed and characterized. A number of indicators of their dynamics for five years of publishing and printing business conditions in Lviv region has been calculated and analyzed. It has been proved that an objective evaluation can be provided only by an analysis of indicators' system of purely departmental content combined with the indicators of district or higher level management of publishing and printing companies. Further research of the problem is predicted.

Keywords: *publishing and printing company, publishing business, publishing activity, analytical indicators, economic development.*

Стаття надійшла до редакції 21.10.2016.

Received 21.10.2016.